

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องคุณธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ.2564 ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอหัวข้อตามลำดับดังนี้

- 2.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชน
- 2.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชน

วรรณกรรมเยาวชนเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เยาวชนได้ใช้อ่าน ฟังและ เรียนรู้ เนื้อหาสาระมุ่งให้ความรู้ ความคิด เสริมสร้างจินตนาการ สติปัญญา และการแก้ปัญหา ความหมายของวรรณกรรมเยาวชนมีผู้ให้ความหมายไว้ว่า วรรณกรรมเยาวชน คือ วรรณกรรมที่แต่งขึ้นเป็นหนังสือสำหรับเด็กซึ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน รัชนี ศรีไพรวรรณ (2508 : 9) ให้ความหมายของหนังสือสำหรับเด็กว่า “หนังสือสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือสำหรับประเภทให้ความบันเทิง อาจเป็นนิยาย นิทาน วรรณคดีประเภทต่างๆ ที่เหมาะสมกับเด็ก หรืออาจเป็นเรื่องจริงจากชีวประวัติบุคคล หรือวิทยาศาสตร์ แต่มีวิธีการเขียนที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย หนังสือสำหรับเด็กเป็นหนังสือที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินและความรู้ด้านต่าง ๆ อันแตกต่างไปจากหนังสือแบบเรียน”

ทั้งนี้ความหมายของวรรณกรรมเยาวชน วินัย รอดจ่าย (2534 , 8) ให้ความหมายของวรรณกรรมเยาวชน คือ “หนังสือสำหรับเด็กที่เขียนให้เด็กและเยาวชนอ่านโดยเฉพาะ หรืออาจให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟังก็ได้ถ้าเด็กยังเล็ก โดยมุ่งเน้นที่จะให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ใครู้ นำไปสู่นิสัยรักการอ่านต่อไป” จากความหมายของวรรณกรรมเยาวชนของวินัย รอดจ่าย ไปในทิศทางเดียวกันกับ วิริยะ สิริสิงห์ (2526 , 34) ได้ให้ความหมายของวรรณกรรมสำหรับเด็กว่า “หมายถึง วารสารและหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กและจะต้องเขียนให้เด็กอ่านอย่างเพลิดเพลินด้วยความสนใจ เพิ่มพูนความสามารถในการอ่านและเข้าใจภาษาจนเกิดนิสัยรักการอ่านหนังสือ” ซึ่งสอดคล้องกับแมนมาส ขวลิต (2526 , 34) ที่กล่าวถึง หนังสือสำหรับเด็กว่า “วรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน หมายถึง หนังสือที่เด็กในวัยเล่าเรียนอาจเลือกอ่านเอง เพื่อความเพลิดเพลินเพราะความอยากรู้หรือเพื่อใช้ประกอบการศึกษา”

จากข้อความดังกล่าวมาอธิบายความหมายของคำว่า วรรณกรรมเยาวชน คือ วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง งานหนังสือหรืองานนิพนธ์ในรูปแบบสื่อต่างๆ ที่เขียนหรือผลิตขึ้นมาสำหรับเด็กโดยเฉพาะ เพื่อให้เด็กอ่าน ฟัง ดู เล่น ฝึกปฏิบัติ หรือศึกษาค้นคว้า

นิตยา วรรณกิตร์ (2559 : 17) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของวรรณกรรมเยาวชนไว้ ดังนี้

1. กลวิธีการใช้ภาษาสอดคล้องกับวัยของเด็ก เนื่องจากวัยเด็กเป็นวัยที่มีความรู้และทักษะทางภาษาน้อย ดังนั้น วรรณกรรมสำหรับเด็กจึงต้องมีภาษาและบทสนทนาที่เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กภาษาที่เขียนควรใช้ภาษาง่าย ๆ สะกดตัวการันต์ถูกต้องตามหลักภาษา

2. รูปแบบเหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละวัย วรรณกรรมสำหรับเด็กที่ดีควรมีรูปแบบดึงดูดความสนใจของเด็ก หากเป็นหนังสือสำหรับเด็กควรมีศิลปะการใช้ภาพประกอบ การใช้สี และตัวอักษรที่ชัดเจน ขนาดรูปเล่มกะทัดรัด เหมาะกับการถือจับของเด็ก

3. เนื้อหามีสาระ ความคิดสร้างสรรค์ และสร้างจินตนาการให้เด็ก ควบคู่กับความสนุกสนานเพลิดเพลิน วรรณกรรมสำหรับเด็กที่ดีจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์จุดประกายความคิดสร้างสรรค์ เสริมสร้างจินตนาการที่ดีให้กับเด็ก แทนที่จะมุ่งให้แต่ความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว

จากลักษณะสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วรรณกรรมเยาวชน นอกจากจะสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังมีคุณค่าและความสำคัญในด้านอื่น ๆ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อตัวเยาวชน

1.1 วรรณกรรมเยาวชนช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา อารมณ์ ความคิด และสติปัญญา

อิทธิพลที่สำคัญที่สุดต่อความงอกงามทางปัญญาของเด็ก ได้แก่พัฒนาการทางภาษา ซึ่งสังเกตได้จากการพูดและการฟังของเยาวชน (กล่อมจิตต์ พลายเวช 2547 : 7) งานด้านวรรณกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเยาวชนได้ดี เสมือนเป็นโลกแห่งการเรียนรู้สำหรับเยาวชน โดยปกติเนื้อหาในวรรณกรรมเยาวชนจะแปรตามพัฒนาการทางอารมณ์ของแต่ละช่วงวัย ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีอารมณ์ที่แจ่มใสร่าเริงด้วย

นอกจากส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาและอารมณ์แล้ว วรรณกรรมยังเป็นชุมทรัพย์ทางความคิดและปัญญาสำหรับเยาวชน เป็นการช่วยฝึกฝนให้เด็กเกิดจินตนาการไปตามวัย มีความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งเสริมความคิดและสติปัญญาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกต

การเปรียบเทียบ การจัดกลุ่มหรือการจัดประเภท การจัดลำดับ การสรุปความ การนำความรู้ไปใช้ และการวิพากษ์วิจารณ์

1.2 วรรณกรรมสำหรับเยาวชนช่วยพัฒนานาบุคลิกภาพ

การอ่านวรรณกรรมโดยเฉพาะประเภทสารคดีและบันเทิงคดีเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้สัมผัส เรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมไปถึงเรียนรู้ที่จะมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมไปกับเนื้อหาหรือพฤติกรรมของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตัวละคร ปัญหา การแก้ปัญหา ส่วนดีและส่วนที่ไม่ดีของตัวละคร ส่งผลให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ รู้จักเปรียบเทียบกับตนเองทั้งในแง่ของความคิด ความรู้สึก การประพฤติปฏิบัติ การเข้าใจตนเอง และรู้จักที่จะยอมรับนับถือผู้อื่น เข้าใจผู้อื่นด้วยเช่นกัน

2. ความสำคัญต่อบิดา-มารดา ผู้ปกครอง ครู และสถานศึกษา

วรรณกรรมเยาวชนเปรียบเหมือนเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เสริมสร้างระเบียบวินัย ลักษณะนิสัย ความประพฤติที่ดี กล่อมเกลาให้เยาวชนเป็นไปในแนวทางที่สังคมต้องการ นอกเหนือไปจากการอบรมสั่งสอนด้วยวิธีอื่น ๆ โดยนัยนี้ วรรณกรรมเยาวชนจึงเปรียบเสมือนครูคนหนึ่งที่สามารถเป็นแบบอย่างให้เยาวชนได้ หากบิดา มารดา ผู้ปกครองและสถานศึกษามีการพิจารณาเลือกสรรและสร้างสรรค์งานวรรณกรรมที่มีคุณภาพสำหรับเยาวชน ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมหรือวิธีการส่งเสริมให้เด็กได้ศึกษาเรียนรู้ประกอบการอธิบายเหตุผล ก็จะทำให้เด็กมีความคิด สติปัญญา เจตคติ และจริยธรรมในการดำเนินชีวิตต่อไป

3. ความสำคัญต่อสังคม

คุณสมบัติเบื้องต้นของวรรณกรรม คือ เป็นสิ่งที่สอนให้รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น และมีความรู้ความเข้าใจสภาพสังคม การนำวรรณกรรมสำหรับเด็กมาใช้เป็นสื่อสำหรับเด็กและเยาวชนในสังคมให้ได้ศึกษาเรียนรู้ จึงเป็นการเตรียมความพร้อมคนกลุ่มนี้ให้เป็นคนมีศักยภาพทั้งด้านวิชาการและด้านจิตใจ พร้อมทั้งจะเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ วรรณกรรมสำหรับเยาวชนยังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นบรรทัดฐานของสังคมที่ช่วยบ่งชี้ว่าสังคมนั้น ๆ มีโครงสร้างทางสังคมอย่างไร และเป็นสังคมที่ส่งเสริมการอ่านหรือไม่

จากความสำคัญของวรรณกรรมเยาวชนจะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนจะมีส่วนช่วยส่งเสริม และพัฒนาประชากร ให้เป็นคนที่มีความรู้และทักษะทางวิชาชีพและยังช่วยพัฒนาให้เป็นผู้พลเมืองที่ดีของประเทศไทย มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมหรือมีคุณธรรมและจริยธรรมด้วย จึงจะสามารถไปช่วยพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและยั่งยืน ดังนั้น เนื้อหาในวรรณกรรมเยาวชนจึงมักสอดแทรกแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมไปในเนื้อหาเพื่อช่วยขัดเกลา

จิตใจ และส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ดีเป็นคนดีในสังคมและดำรงอยู่ในสังคมโลกได้อย่างยั่งยืน

2.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม

2.2.1 ความหมายของคุณธรรม

คุณธรรม คือ คุณงามความดีอันเป็นคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ที่ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ผู้มีคุณธรรมจะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ส่วนจริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2551: 4) ให้ความหมาย คำว่า มาตรฐานคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ต้องนำเป็นหลักเทียบทางสภาพคุณงามความดีที่อยู่ภายในโดยรู้ได้เฉพาะคน และการถือเอาเป็นหลักเทียบในการประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกทางกริยาที่ควรประพฤติที่คนในสังคมนั้น องค์การนั้น หรือส่วนราชการนั้นได้ยอมรับนับถือกันมาหรือได้กำหนดร่วมกันว่าความประพฤติใดเป็นสิ่งที่ชั่ว อะไรเป็นสิ่งที่ชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (2548 : 1) นิยามความหมายของ คุณธรรม ไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพจิตใจที่ถูกฝังแน่นด้วยคุณงามความดีทั้งหลายที่ควรปลูกฝังในตัวบุคคล ส่วนจริยธรรมเป็นธรรมที่แสดงออกด้านความประพฤติกริยาทั่วทั้งที่วาจาที่เกิดจากการสะสมคุณธรรม ดังนั้น คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นธรรมอันควรที่จะต้องประพฤติปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติที่บรรพบุรุษได้สั่งสมสืบทอดมาเป็นเวลายาวนานสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องหวงแหนและรักษาไว้กับความเป็นชาติ

ทศนา แหม่มณี. (2546 : 11) ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ คือ 1) คุณธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน 2) คุณธรรม หมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543, : 19) ให้ความหมายคุณธรรมว่า หมายถึงสิ่งที่บุคคลยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม มีประโยชน์มากและมีโทษน้อย สิ่งที่เป็นคุณธรรมในแต่ละสังคมอาจจะ

แตกต่างกัน เพราะการเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนาและการศึกษาของคนในสังคมนั้น

ลิขิต ถีรเวคิน (2548) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม คือจิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล ศาสนา และอุดมการณ์ เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคล และสังคมด้วย ปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณ สังคมต้องมีจิตวิญญาณ คุณธรรมของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การกล่อมเกลาเรียนรู้โดยพ่อ แม่ สถาบันการศึกษา ศาสนา พรรคการเมือง และองค์กรของรัฐ

รุ่งอรุณ เขียวพุ่มพวง (2557 : 12) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นลักษณะของความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ เป็นสภาพคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์เป็นเวลายาวนาน เป็นตัวกระตุ้นให้มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่พึงงาม คุณธรรม เป็นสิ่งที่พึงงามทางจิตใจ เป็นคุณค่าของชีวิตในการบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนมนุษย์ ให้เกิดความรักสามัคคี ความอบอุ่นมั่นคงในชีวิต

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2548: 11 – 12) กล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรมจะเรียกโดยรวมหรือจะแยกคุณธรรมออกจากจริยธรรมก็ยังไม่ชัดเจนจะเป็นนามธรรมสูงคุณธรรมโดยภาพรวมเป็นเรื่องของความดีความงามความถูกต้องถ้าคุณธรรมเป็นตัวความคิดคิดดีคิดถูกจริยธรรมจะเป็นพฤติกรรมเป็นการปฏิบัติ คำว่า คุณธรรมเน้นความคิด คิดดี คิดงาม คิดถูก ส่วนจริยธรรมเน้นการปฏิบัติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติงาม ปฏิบัติถูก

กิตติศักดิ์ สมอเขี้ยว (2555) ได้ให้ความหมายของคุณธรรม ไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพนึกคิดในทางที่พึงงาม เชื่อในความบริสุทธิ์ ยุติธรรม มีความจริงใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่น ความประพฤติอันดีงามเหล่านี้ จะถูกบ่มเพาะและกล่อมเกลามาเป็นเวลานานทำให้เกิดเป็นความเคยชินที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้ปฏิบัติทำให้เป็นบุคคลที่มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา และใจ เป็นที่สบายใจต่อผู้พบเห็น

ศุภนิยงเรียน มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2559 : 14) สรุปไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ คุณลักษณะหรือสภาวะที่มีค่าอยู่ภายใน จิตใจของมนุษย์ ซึ่งเป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงาม จะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจา และ จิตใจของแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

กระทรวงวัฒนธรรม (2550: 10) ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง การปฏิบัติตนและประพฤติตนตามศีลธรรมอันดี และยึดหลักจริยธรรมความถูกต้อง และดีงาม ส่วนจริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ความประพฤติที่ดีของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์เอง ได้แก่ ความเป็นผู้มีปัญญา และรู้จักไตร่ตรองแยกแยะความดีความชั่วถูกผิดควรไม่ควรเป็นการควบคุมตนเองและเป็นการควบคุมกันเองในกลุ่มหรือเป็นศีลธรรมเฉพาะกลุ่ม

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ให้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัวชุมชนสถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุขโดย 8 คุณธรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ

ภาพรวมความหมาย ของ คุณธรรม สรุปได้ว่า คุณธรรม คือ หลักความ ประพฤติที่เป็นลักษณะนิสัยที่ดีงาม ได้รับการสั่งสมหรือปฏิบัติตามกันมาจากจิตใจโดยมิได้ฝืนใจ ผลจากการกระทำ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่ยึดถือโดยตรง และส่งผลให้สังคมของการอยู่ร่วมกันมีความสุขและความเจริญงอกงาม หลักคุณธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกัน เพราะคุณธรรมเป็นหลักแห่งความประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง และดีงาม มีจุดหมายปลายทางอยู่ที่คุณงามความดีของสังคมโดยรวม

2.2.2 ความสำคัญของคุณธรรม

คุณธรรมเป็นพฤติกรรมหรือลักษณะการแสดงออกของคนเราภายใน จัดในสิ่งที่ดีเพื่อจะแสดงออก ทางกาย วาจาหรือจิตใจ มีนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของคุณธรรม ไว้ดังนี้

วีระ บำรุงรักษ์ (2527:13) กล่าวว่า คุณธรรม เป็นพื้นฐานการแสดงออกของการกระทำที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น อนึ่งคุณธรรมเป็นบ่อเกิดของจริยธรรมเป็นแก่นของค่านิยม

โกสินทร์ รัชสิยาพันธ์ (2530 : 20) กล่าวว่า คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามที่ควรปลูกฝังและดำรงไว้ คุณธรรมก่อให้เกิดคุณธรรมอื่น ๆ คือ เมื่อฝึกคุณธรรมใดคุณธรรมหนึ่งแล้วก็พลอยได้คุณธรรมอื่น ๆ ไปด้วยยังเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ผู้สนใจพัฒนาบุคลิกภาพจะต้องสนใจฝึกฝนคุณธรรมให้มั่นคง ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า ความสำคัญของคุณธรรมทำให้เกิดจริยธรรม ค่านิยมที่เหมาะสม ส่งผลสู่การนำไปปฏิบัติที่ถูกต้อง ตลอดจนทำให้เกิดความสุขความพอใจให้กับตนเองและทำให้เกิด สันติสุขต่อสังคม ซึ่งคุณธรรมสามารถที่จะปลูกฝังกันได้ เมื่อบุคคลเกิดคุณธรรมอย่างหนึ่งก็จะ ส่งผลให้เกิดคุณธรรมด้านอื่น ๆ ตามมา

วคิน อินทสระ (2539 : 6-7) สรุปความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม ไว้ดังนี้ คือ

1. ช่วยให้มีชีวิตดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสงบ ไม่พบอุปสรรค ถ้าคนในสังคมทุกคนมีคุณธรรมและจริยธรรม สังคมของเราก็จะสงบสุขตามไปด้วย ทุกคนจะใช้เวลาที่มีทั้งหมดช่วยกันพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญมั่นคง เป็นปึกแผ่น เป็นอารยประเทศ

2. ช่วยให้เราใช้ชีวิตมีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา คุณธรรมและจริยธรรมที่มีอยู่ในตัวแต่ละคน จะเตือนสติให้รักษาเกียรติยศชื่อเสียงของตนเองและวงศ์ตระกูล ไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น รู้จัดเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า สังคมก็จะสงบสุขประเทศชาติก็จะมั่นคง

3. ช่วยสร้างความมีระเบียบวินัยให้แก่บุคคลในชาติ โดยจะเป็นตัวกำหนดการประพฤติปฏิบัติของบุคคลให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าถูกต้อง กฎเกณฑ์นั้นจะมาจากความพึงพอใจของคนเพียงคนเดียวไม่ได้ คนเมื่ออยู่ในสังคมจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นญาติพี่น้อง หรือเพื่อนฝูงร่วมสังคมเดียวกัน จะอยู่คนเดียวยอมเป็นไปไม่ได้ เมื่อบุคคลประพฤติ ตามคุณธรรมและจริยธรรมของสังคม ชีวิตก็จะมีระเบียบไม่ต้องพบกับอุปสรรค ถ้าทุกคนปฏิบัติ เหมือนกันสังคมและประเทศชาติก็จะเป็นระเบียบตามไปด้วย

4. ช่วยควบคุมไม่ให้คนชั่วมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นนับว่าเป็นคุณแก่สังคม เพราะนอกจากจะเป็นตัวอย่างโดยการชี้นำทางอ้อมแล้วยังจะออกปากแนะนำสั่งสอนโดยตรงได้อีกด้วย เช่น แนะนำให้แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม อย่าเห็นแก่ตัว อย่าเห็นแก่ได้จนสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นซึ่งส่งผลกระทบไปถึงความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มิฉะนั้นผู้ที่คอยยึดเราเป็นตัวอย่างอ่านบทความศรัทธา และหมัดกำลังใจสร้างคุณธรรมและจริยธรรมหันกลับไปทำความชั่วเช่นเดิมได้อีก

5. ช่วยทำให้มนุษย์นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ร่ำเรียนมาสร้างสรรค์แต่สิ่งดีมีคุณค่า ถ้ามนุษย์นำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการประกอบอาชีพอย่างสุจริต ย่อมสร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้แก่คนทั่วไป รวมทั้งสังคมและประเทศชาติด้วย แต่ในทางตรงข้ามหากมนุษย์ขาดคุณธรรมและจริยธรรมก่อนจะนำความรู้และประสบการณ์ที่มีไปเบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นสร้างความเสียหายให้สังคมและประเทศชาติ เพียงหวังให้ตนเองมีทรัพย์สินมีความสุข ผู้อื่นจะทุกอย่างรักก็ไม่คำนึงถึง

6. ช่วยควบคุมความเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจของคนให้เติบโตไปพร้อม ๆ กัน ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูงมาก ถ้ามนุษย์นำความเจริญนี้มาใช้ในทางที่ผิด เช่น สร้างอาวุธมาประหารกัน จนคนจะล้มตายลงเป็นจำนวนมากโดยหวังความเป็นใหญ่ ความมีอำนาจ ความเดือดร้อนจะเกิดแก่คนทั่วไป แต่ถ้าผู้ผลิตเทคโนโลยีมีคุณธรรมและจริยธรรม

เหตุการณ์เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้น สิ่งที่จะได้รับการสร้างหรือผลิตขึ้นมาก็จะมุ่งแต่ประโยชน์ที่จะเกิดแก่คนทั่วไป เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร ดาวเทียม ฯลฯ เพราะมีจิตใจที่สงบสุข จึงสร้างสรรค์แต่สิ่งที่มีคุณค่าต่อคนในสังคมและประเทศชาติ

ความสำคัญของคุณธรรมที่กล่าวมานี้ประเด็นที่สำคัญ คือ สามารถลดปัญหาและขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้ เมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดีแล้ว อุปสรรค ศัตรูภัยอันตราย ก็จะหมดสิ้นไป ผู้คนมีแต่ความรักต่อกัน สังคมมีแต่ความสงบสุขและประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง

2.2.3 องค์ประกอบของคุณธรรม

คุณธรรม คือ หลักความ ประพฤติที่เป็นลักษณะนิสัยที่ดีงาม ได้รับการสั่งสมหรือปฏิบัติตามกันมาจากจิตใจโดยมิได้ฝืนใจ ผลจากการกระทำ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่ยึดถือโดยตรง และส่งผลให้สังคมของการอยู่ร่วมกันมีความสุขและความเจริญงอกงาม หลักคุณธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกัน มีผู้รู้กล่าวถึงหลักหรือองค์ประกอบของคุณธรรมที่สำคัญไว้ ดังนี้

คุณธรรม 4 ประการของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรัทธาและสังคมแห่งชาติ, 2548 : 67)

1. รักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตนเองประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตนเองฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในสัตย์ความดี
3. การอดทนอดกลั้นและอดออมไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าด้วยเหตุผลประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่วความทุจริตและรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

กระทรวงศึกษาธิการ (2551ช, : 121) คุณธรรมได้จำแนกไว้ 8 ประการ ได้แก่

1. ขยัน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามหาหนทางที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ อดทน ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญา แก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ ผู้ที่มีความขยัน คือ ผู้ที่ตั้งใจ ทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร เป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญ อุปสรรค รั้งงานที่ทา ตั้งใจหาหนทางที่อย่างจริงจัง

2. การรู้จักเก็บออม ถนอม ใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควร พอประมาณ ให้เกิด ประโยชน์ คຸ່ມค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่ เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคຸ່ມค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3. ซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตรงไม่เอินเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจปลอดจาก ความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่ห์กลคดโกง ทั้งทางตรงและทางอ้อม รั้บรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่าง เต็มที่ถูกต้อง

4. มีวินัย คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเอง และวินัยต่อสังคม ผู้ที่มีวินัยคือผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน / องค์กร/สังคมและประเทศ โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

5. สุขภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ ผู้ที่มีความสุขภาพ คือ ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจ ข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง แต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้ ที่มีมารยาทวาง ตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

6. สะอาด คือ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม ความผ่องใส เป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น ผู้ที่มีความสะอาด คือ ผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่ อาศัย สิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามสุขลักษณะ ผักผ่อนจิตใจมิให้ขุ่นมัวจึงมีความแจ่มใสอยู่เสมอ

7. สามัคคี คือ ความพร้อมเพียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทาง ความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้เรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์ ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รั้บบทบาทของ ตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงาน สำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มึเหตุผล ยอมรับ ความแตกต่างหลากหลาย ทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

8. มีน้ำใจ คือ ความจริงใจที่ไม่เห็นเพียงแต่ตัวเองหรือเรื่องของตนเอง แต่เห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ ให้ความสนใจในความ ต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่น และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และ

ผู้ อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจ ผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

องค์ประกอบของคุณธรรมตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ที่สำนักงานวัฒนธรรม แห่งชาติ ได้ประกาศเชิญชวนให้สถานศึกษาร่วมกันนำไปสู่การปฏิบัติ มีดังนี้ (กรมวิชาการ , 2545ก, หน้า 32)

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตนตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

จักรพงษ์ นิลพงษ์ (2543 : 58) แยกองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรมไว้ 11 ประการ

ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ
2. ความมีเหตุผล
3. ความกตัญญูกตเวที
4. ความอดุสาหะ
5. ความประหยัด
6. ความสามัคคี
7. ความมีระเบียบวินัย
8. ความเสียสละ
9. ความยุติธรรม
10. ความซื่อสัตย์
11. ความเมตตากรุณา

น้อม งามนิสัย และคณะ (2545 : 183-184) กล่าวว่าคุณธรรมและจริยธรรมที่ส่งเสริม ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีทั้งหมด 8 ประการ ดังนี้

1. ความจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
2. ความซื่อสัตย์สุจริต
3. ความรับผิดชอบ

4. ความเสียสละ
5. ความตรงต่อเวลา
6. ความกล้าหาญ
7. การมีระเบียบวินัย
8. การยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา

อรรถพร ณ ฤทธิมัน และบัลลังก์ โรหิตเสถียร (2560) กล่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการได้เร่งผลักดัน และขยายผลนโยบายโรงเรียนคุณธรรมไปยังสถานศึกษาทั่วประเทศ โดยมีกรอบแนวคิดที่สำคัญ 5 ด้าน ดังนี้

1. ความพอเพียง หมายถึง การดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักความพอดี พอเหมาะและใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย
2. ความกตัญญู หมายถึง พื้นฐานด้านคุณธรรมของทุกคนและเป็นสัญลักษณ์ของคนดี จึงต้องมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ และกตัญญูต่อครูอาจารย์
3. ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การไม่สร้างภาพ ไม่เล่นละครหรือสวมหัวโขน แต่คำพูด หรือการกระทำทุกอย่างควรมาจากใจ
4. ความรับผิดชอบ หมายถึง สิ่งสำคัญในการเจริญสัมมาชีพต่อไปในวันข้างหน้า ให้ยึดมั่นกฎกติกาในการทำงานอย่างเสมอต้นและเสมอปลาย ปากตรงกับใจและ อย่าหลงลืมตัว
5. คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การยึดมั่นคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญ และต้องดำรงตนให้เป็นแบบอย่างแก่สังคม

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งในมาตรฐานการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมของผู้เรียนไว้ 6 ประการ คือ

1. ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต
3. ผู้เรียนมีความกตัญญู กตเวที
4. ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว
5. ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
6. ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 7) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการพัฒนานักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการพัฒนานักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

สำนักงานเลขาธิการกรม กลุ่มคุ้มครองจริยธรรม (2565) ได้กล่าวถึง คุณธรรมพื้นฐาน 9 ประการที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ดังนี้

1. ขยัน

ขยัน หมายถึง มีความตั้งใจเพียรพยายาม ทำหน้าที่การงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควรสุ้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

2. ประหยัด

ประหยัด คือ ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายรู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของอย่างคุ้มค่าไม่ฟุ่มเฟือย พึ่งพา รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ

3. ซื่อสัตย์

ซื่อสัตย์ คือ มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจปลอดจากความรู้สึกลำเอียง หรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อมรับรู้ว่าหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

4. มีวินัย

มีวินัย คือ ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน องค์กร สังคมและประเทศโดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ ยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

5. สุภาพ

สุภาพ คือ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพ และกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อย ไม่ก้าวร้าวรุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง มีมารยาทดีงาม วางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

6. สะอาด

สะอาด คือ รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตาม สุขลักษณะฝึกฝนจิตใจมิให้ขุ่นมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้ง กาย ใจ และสภาพแวดล้อม มีความผ่องใสเป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

7. สามัคคี

สามัคคี คือ เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดีมีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จ ลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มียุติธรรม ยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ และอย่างสมานฉันท์

8. มีน้ำใจ

มีน้ำใจ คือ เป็นผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคมรู้จักแบ่งปันเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นเห็นอก เห็นใจและเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

9. กตัญญู

กตัญญู คือ ปฏิบัติตนเห็นคุณค่าแห่งการกระทำดี หรืออุปการคุณของผู้มีพระคุณ เช่น พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ครูอาจารย์ หรือผู้อื่น พร้อมทั้งจะแสดงออกเพื่อบูชา และตอบแทนคุณความดีนั้นด้วยการกระทำ การพูดและการระลึกถึงด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ค่านิยม 12 ประการ

การสร้างค่านิยมหลักของคนไทย ตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อสร้างสรรคประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยต้องสร้างคนในชาติให้มีค่านิยมไทย 12 ประการ ได้แก่

1. มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. มีความซื่อสัตย์ สุจริต
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย
6. มีศีลธรรมรักษาความสัตย์
7. เข้าใจ เรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย
8. มีระเบียบวินัย รักษากฎหมาย ฝึ้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ
10. รู้จักดำรงตนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจใฝ่ต่ำ
12. คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของตนเอง

จากองค์ประกอบของคุณธรรมทั้งหมดจะเห็นได้ว่าสามารถนำไปกำกับการแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมกับการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อสังคม ภูมิใจในความเป็นไทย มีสำนึกนำในการดูแลรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ การสำรวจตนเองทางด้านบุคลิกภาพ คุณธรรม ความฉลาดทางอารมณ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การวางแผนชีวิตและงาน และแนวทางในการบริหารจัดการชีวิต ครอบครัว สังคม การมองโลกในแง่ดี โดยการนำคุณธรรม ความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้อย่างถูกต้องและยั่งยืน

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน มีผู้ดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

นวลจันทร์ ชาญวิวัฒนา (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเนื้อหาและแนวคิดของวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีในปี พ.ศ.2547” พบว่า เนื้อหาของวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีในปี พ.ศ.2547 มี 5 ประเด็น คือ เนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตท้องถิ่นกล่าวถึงชาวนาและชาวเลในภาคใต้ เนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม เนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเยาวชน โดยเฉพาะปัญหาพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบัน เนื้อหาเกี่ยวกับการผจญภัยกับเหตุการณ์ที่แปลกประหลาดในดินแดนแห่งจินตนาการ เนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคมในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ด้านแนวคิดพบว่ามีแนวคิดหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดด้านคุณธรรม แนวคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดด้านอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม และแนวคิดด้านสงครามและสันติภาพ แนวคิดที่พบมากที่สุด คือ แนวคิดด้านคุณธรรม ซึ่งได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความกล้าหาญเสียสละ ความกตัญญู และความสามัคคี

ลลิตา ศุภณสินเชษม (2551) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว พ.ศ.2544-2547 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา แนวคิด กลวิธีการประพันธ์ และคุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยาย ผลการศึกษา ด้านคุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน มีคุณค่าในด้านต่าง ๆ คือ เรื่องความเมตตา กรุณา ความมีน้ำใจ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความสามัคคี ความประหยัด ความกตัญญู ความใฝ่รู้ ความขยัน ความอดทน ความพอเพียง คุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามที่ผู้อ่านควรยึดถือและปฏิบัติ ผู้แต่งเน้นเรื่องความเมตตา เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ปลูกฝังให้เกิดในจิตใจของเยาวชน

อนุสรณ์ ดีไหว (2552) ศึกษาเรื่อง “สาระคำสอนในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลนายอินทร์ อะวอร์ด ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2547” วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาระคำสอน กลวิธีการนำเสนอ สาระคำสอน และคุณค่าที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์ อะวอร์ด ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2547 ผลการศึกษาค้นคว้าที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์ อะวอร์ด แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. คุณค่าต่อเยาวชนผู้อ่าน ได้แก่ คุณค่าด้านสังคม ประกอบด้วยการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่เด็กและเยาวชน การความรู้ด้านสังคม และการสร้างจิตสำนึกด้านความสำคัญของครอบครัว รวมทั้งคุณค่าด้านภาษา ได้แก่ การเรียนรู้ลักษณะภาษาถิ่นและการใช้โวหารที่เหมาะสม 2. คุณค่าต่อวงการวรรณกรรมเยาวชนของไทย กล่าวคือ การจัด

ประกวดรางวัลนายอินทร์ อะวอร์ด ทำให้เกิดนักเขียนหน้าใหม่ในวงการวรรณกรรมเยาวชนของไทยมากขึ้น และช่วยกระตุ้นให้เกิดวรรณกรรมที่มีเนื้อหาที่หลากหลายขึ้นด้วย

พรรณทิตา ปานเอี่ยม (2554) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2552 ประเภทนวนิยาย ผลการศึกษาด้านคุณค่าวรรณกรรม พบว่า วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2552 ประเภทนวนิยาย สะท้อนคุณค่าทางจริยธรรม ได้แก่ ห้ามลักขโมย การให้ มิตรภาพ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความพอเพียง

พระครูประโชติจันทร์วิมล (นาม จันทโชโต) (2555) ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชูทิศหอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณธรรม นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชูทิศหอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรม นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชูทิศหอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อเสนอความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนโรงเรียนนวมินทราชูทิศหอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชูทิศหอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความประหยัด ด้านความขยัน ด้านความมีวินัย และด้านความซื่อสัตย์

ปาริฉัตร วงศ์ยิ่งดี (2560) ศึกษาเรื่อง วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วประเภทนวนิยาย ปี พ.ศ.2553- 2556 พบคุณค่าด้านคุณธรรม ได้แก่ การแสดงความกตัญญูกตเวที และการเป็นมิตรแท้ โดยผู้เขียนสอดแทรกไว้ในเนื้อหาได้อย่างแนบคาย

พัชรพร สาลี (2560) ศึกษาเรื่อง กลวิธีการสื่อคุณธรรมจริยธรรมในนวนิยายเยาวชนที่รับรางวัลยอดเยี่ยม (พ.ศ.2556-2557) พบว่า สารัตถะด้านคุณธรรมและจริยธรรมในนวนิยายเยาวชน ปรากฏสารัตถะด้านคุณธรรม 6 ประการ ได้แก่ ความกตัญญูกตเวที ความมีศีลธรรม ความซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน ความเข้มแข็งทางร่างกายและจิตใจไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ การคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ศรัณยพงศ์ โชติวรรณ (2561) ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์: การวิเคราะห์คุณค่าวรรณกรรมไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์คุณค่าวรรณกรรมไทยประเภทนวนิยายที่ผลิตซ้ำเป็นละคร ภาพยนตร์ที่มีต่อการส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมด้าน

ความซื่อสัตย์ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์จากการวิเคราะห์คุณค่าวรรณกรรมไทยประเภทนวนิยายที่ผลิตซ้ำเป็นละคร ภาพยนตร์ โดยมีวิธีการวิจัยการศึกษาเอกสารเพื่อศึกษาวรรณกรรมไทยประเภทนวนิยาย ที่เป็นผลงานของศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ จำนวน 51 เรื่อง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในด้านสุนทรียศาสตร์ และจริยศาสตร์ ในประเด็นคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ และการสัมภาระณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยคุณค่าวรรณกรรมไทยประเภทนวนิยายทั้ง 51 เรื่องผ่าน พฤติกรรมตัวละคร พบว่าคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์เกิดจาก อารมณ์ความรู้สึกศรัทธา ประทับใจ สะเทือนใจ เศร้าเสียใจ หวาดกลัว ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการโดยส่งผลกระทบต่ออารมณ์และความคิดของผู้อ่านและเกิดอารมณ์คล้อยตามตัวละครตัวนั้น แสดงให้เห็นว่าคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์มีพลังในการจุดประกายความคิดจนก่อให้เกิดคุณค่าทางจริยศาสตร์ที่ผู้อ่านตระหนักรู้ในคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์จากพฤติกรรมของตัวละคร ทำผู้อ่านเข้าใจพฤติกรรมตัวละครมากขึ้นและรับรู้ถึงความคิดทัศนคติของตัวละครจนเกิดการตระหนักรู้ในคุณค่าทางจริยศาสตร์ คุณธรรมความซื่อสัตย์ที่แฝงอยู่กับตัวละครตัวนั้น จากการศึกษาพบว่าคุณธรรมความซื่อสัตย์ที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยประเภทนวนิยายมากที่สุดคือความซื่อสัตย์ต่อตนเอง รองลงมาความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน และความซื่อสัตย์ต่อสังคมและประเทศตามลำดับ

แนวทางการส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์จากการวิเคราะห์คุณค่าวรรณกรรมไทยควรมีแนวทางในการส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ผ่านรูปแบบการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) การศึกษาในระบบโรงเรียนแยกเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีกิจกรรมอ่านเล่มเดียวกันแล้วมาวิจารณ์หนังสือเล่มเดียวกัน กิจกรรมการเลือกซื้อหนังสือเอาเข้าห้องสมุดโรงเรียน กิจกรรมการเขียนเรื่องสั้นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมให้อ่านเรื่องสั้นอ่านนวนิยายโดยให้หาพรรคพวกของคุณธรรมความซื่อสัตย์ การศึกษาระดับอุดมศึกษา การจัดตั้งชมรมวรรณกรรมไทย วรรณศิลป์และเชิญนักเขียนภายนอกเข้าร่วมกิจกรรมด้วยและมีการวิพากษ์วรรณกรรมไทยแสดงความคิดเห็นร่วมกัน 2) การศึกษานอกระบบโรงเรียนรูปแบบกิจกรรมคล้ายกับการศึกษาในระบบแต่มีความยืดหยุ่นมากกว่า และ 3) การศึกษาตามอัธยาศัยควรที่จะเริ่มต้นจากครอบครัวในการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็ก อย่างเช่น การเล่านิทาน เป็นต้น สถาบัน สื่อมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ควรเป็นช่องทางในการส่งเสริมการปลูกฝังความซื่อสัตย์ในรูปแบบกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ อาทิการประกวดเรียงความ การประกวด เรื่องสั้น การจัดทำเฟสบุ๊ค เว็บเพจ โดยมีการรวมตัวของนักเขียนเพื่อสร้างนวนิยาย

ออนไลน์ที่มีคุณภาพและเสริมสร้างคุณธรรมเพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาอ่านอันเป็นการปรับตัวของนวนิยายในยุคดิจิทัลด้วย และภาครัฐควรสนับสนุนการส่งเสริมการรักการอ่านให้กับคนในสังคม โดยการประชาสัมพันธ์การรณรงค์การรักการอ่านอย่างต่อเนื่องและมีการสร้างเครือข่ายการส่งเสริมการอ่านให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

วิจิตร รุ่งแสง (2563) ศึกษาเรื่อง “ความเป็นเด็ก และคุณค่าในวรรณกรรมเยาวชนของ สุมาลี บำรุงสุข” จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า หลักคุณธรรมจริยธรรมที่ผู้เขียนพยายามสอดแทรกไว้ให้เห็นว่าเป็นสิ่งดีที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ ครูควรช่วยกันปลูกฝังให้เกิดแก่เด็กและเยาวชนมี 8 ประการ ได้แก่ ความเมตตากรุณา การรักษาความสะอาด ความมีวินัย การรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล การรู้จักประหยัดอดออม การรู้หน้าที่ การส่งเสริมประชาธิปไตย และการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน

พัทธนันท์ พาป้อ และปัทมยา พรหมกันธา (2564) ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “หมูบินได้” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณธรรมในหนังสือวรรณกรรมเยาวชนรางวัลชนะเลิศเซเวนบุ๊กอวอร์ด เรื่อง “หมูบินได้” ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “หมูบินได้” สะท้อนคุณธรรมทั้ง 12 ประการ หลักคุณธรรมที่พบมากที่สุด คือ ความอดทน รองลงมาคือ ความสันโดษ รู้จักพอ ความกล้าหาญ ความเป็นตัวเอง มั่นใจในตนเอง ความมีวินัย ความมีเมตตา ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียร และความเสียสละ ตามลำดับ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวทางการวิจัยเรื่องคุณธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน จะได้องค์ความรู้ด้านคุณธรรมและนำมาเผยแพร่เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของเยาวชน